КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ГАЗЕТА КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

№ 4 (2348) 2025 р. ЗАСНОВАНА 25 ЖОВТНЯ 1929 РОКУ kunews.knu.ua

02 COIL–універсальний інструмент

03 Київ – Тулуза: десятиліття співпраці

04 Нейромережі у міжнародному праві

05 Тут живуть високі технології

06 Друковане слово як відбиток епохи

КВІТНЕ, КВІТНИ! І ПРО EXPO НЕ ЗАБУДЬ

Фото Ю. Бочан

Повітря тремтить від пахощів: цвіте все навколо. Вишні, сакури, яблуні й бузок зійшлися в шаленому хорі ароматів цього квітня. Зітхають магнолії – їм дісталося від весняних заморозків. Каштани запалали своїми свічками задовго до Дня Києва.

Ще чути відлуння Великодніх дзвонів, а коридори й аудиторії університетських корпусів вже живуть студентськими буднями. Зупинитися й послухати весну завжди можна у дворику Червоного корпусу – тут їй завзято акомпанує оркестр місцевих дроздів. Усе поспішає квітнути в ці теплі дні й огорнути творіння Беретті фантастичними барвами весни.

Передчуття літа вже в повітрі. Ми не знаємо, яким воно буде для світу, але віримо, що воно знову наповниться гамором масштабної вступної кампанії. Її генеральна репетиція – Загальноуніверситетський день відкритих дверей КНУExpo-2025 – чекає на вас уже 17 травня у святая святих Київського національного університету імені Тараса Шевченка – Червоному корпусі.

ПРО УКРАЇНУ – НА БЕРЕГАХ БАЛТИКИ

Понад 370 учасників із 36 країн світу зібрала в Ризі Генеральна асамблея та щорічна конференція Європейської асоціації університетів (EUA). Делегація КНУ імені Тараса Шевченка у складі ректора Володимира Бугрова та проректорки з міжнародного співробітництва Ксенії Смирнової взяла активну участь у події

ВОЛОДИМИР ЛИТВИНЕНКО

Заходи відбувалися на базі Латвійського університету 10 та 11 квітня 2025 року. Володимир Бугров взяв участь у засіданні Ради Європейської асоціації університетів напередодні конференції, де на прохання організаторів виступив із доповіддю про поточну ситуацію в Україні.

Ректор і проректорка поділилися досвідом, який КНУ набув за час повномасштабної війни: організація безпеки, перехід на дистанційне навчання, психологічна та матеріальна підтримка студентів і викладачів, мобілізація ресурсів – усе це дозволило зберегти безперервність освітнього процесу навіть під час обстрілів.

«Криза – це не лише виклик, а й можливість для переосмислення. Ми побачили, наскільки важливими є гнучкість, швидкість прийняття рішень і довіра», – зазначив Володимир Бугров.

Особливу увагу було зосереджено на ситуації в Україні: учасники сесії дізналися про роботу українських університетів у прифронтових регіонах, про виклики, що постають перед наукою та освітою в умовах війни, та про стратегії університетського управління у надзвичайних обставинах.

Ці теми стали також предметом окремого круглого столу з урядування в університетах під час криз. Учасники обговорили досвід університетів Великої Британії під час фінансової кризи, Ісландії – у випадку кібератак, а також український досвід життя університетів в умовах повномасштабної війни. Доповідь Володимира Бугрова викликала жвавий інтерес, особливо в частині розподілу повноважень і важливості чіткого планування в періоди турбулентності.

Під час Генеральної асамблеї EUA, де Україну представляли також проректор Запорізького національного університету та ректор Маріупольського державного університету, було затверджено звіт про діяльність асоціації за 2024 рік та фінансовий план на 2025–2026 роки. Для українських ЗВО продовжено мораторій на сплату членських внесків.

У межах конференції відбулася Генеральна асамблея Європейської асоціації університетів, під час якої було обрано нових членів Ради асоціації.

Торкнувся захід і тем сталого розвитку, інклюзії, цифровізації, наукової комунікації та трансформаційного лідерства. В окремій сесії обговорювалися перспективи нових програм Європейського Союзу, включно з Horizon Europe та Erasmus+, у контексті майбутнього багаторічного фінансового планування ЄС.

Участь делегації КНУ у конференції стала нагодою не лише для обміну досвідом, а й для налагодження нових контактів з потенційними партнерами. Ризька асамблея ще раз підтвердила: Україна залишається у фокусі уваги європейської академічної спільноти, а її голос – важливий у формуванні політики вищої освіти на континенті.

У межах візиту до Риги Володимир Бугров та Ксенія Смирнова зустрілися з Послом України в Латвії Анатолієм Куцеволом. Обговорювали шляхи поглиблення співпраці між КНУ та провідними латвійськими закладами вищої освіти. Представники Університету разом із Послом вшанували пам'ять Тараса Шевченка, поклавши квіти до пам'ятника українському поетові в парку Кронвальда – знаковому місці для української громади в Ризі.

Також делегація КНУ ознайомилася з діяльністю новоствореного освітнього центру «Воля» імені Едвардса Вірзи, де навчаються українські діти, які планують вступати до українських університетів. Під час зустрічі зі старшокласниками ректор Володимир Бугров презентував освітні можливості КНУ, акцентуючи на міжнародному визнанні Університету, академічних програмах і студентських перспективах. З метою підтримки освітнього процесу та популяризації української культури ректор передав центру «Воля» добірку української літератури для поповнення бібліотеки закладу.

Він також передав україномовну літературу для Української книжкової полиці Латвійської національної бібліотеки, яку відвідав спільно з представниками університетів Іспанії, Хорватії та Фінляндії.

COIL – ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВДОМА

Упродовж 5 днів Університет приймав учасників комплексної навчальної програми Global Synergy through Collaborative Online International Learning (COIL) від Альянсу українських університетів. З 28 квітня по 2 травня вони опановували навички ефективного використання COIL

ЛАРИСА КІТ

Це вже друга школа COIL – перша відбулася у січні 2024 року в Українському католицькому університеті у Львові. Учасниками київської програми стали 30 представників 8 університетів (партнерів Альянсу і двох асоційованих партнерів). Тиждень був присвячений обміну досвідом практики викладання COIL: ним ділилися спікери майже 40 країн світу. Заняття відбувалися у трьох корпусах: Головному, Гуманітарному й на Економічному факультеті. Програму школи формував КНУ, а її особливістю стало те, що спікерами виступили також викладачі-представники Альянсу і випускники першої школи. Якщо у школі УКУ були в основному іноземні спікери, то у КНУ долучалися й українські.

Collaborative Online International Learning (COIL) – це інноваційна методика дистанційного навчання, що поєднує студентів та викладачів із різних країн у спільному академічному просторі. Завдяки використанню цифрових технологій, COIL дозволяє створювати міжнародні навчальні проєкти без необхідності фізичної мобільності, розширюючи можливості для академічної співпраці та інтеркультурного діалогу.

«Це доволі універсальний інструмент, онлайн-колаборація з дуже багатьох приводів, – наголошує керівник відділу міжнародних зв'язків КНУ й один з організаторів школи Роман Петюр. – Наші спікери ділилися досвідом того, з якими проблемами доводиться стикатися, як спланувати зустріч із представниками іншого континенту, з якими у нас, наприклад, 10 годин різниці в часі. Як узгодити це з розкладом, як мотивувати студентів, як подолати їхні страхи й можливі бар'єри».

COIL для студентів – це ще одна можливість розвитку мовних, комунікаційних і міжкультурних навичок. Для викладачів це більш інтенсивна комунікація з колегами з інших закладів, яка може перерости у спільний проєкт чи спільну публікацію.

«Програма ідеально вписується в концепт інтернаціоналізації, – переконаний Роман Петюр. – Наприклад, 1-курсники ще не можуть нікуди поїхати, але завдяки COIL вони вже отримують міжнародний досвід. Не всі й хочуть кудись їхати. Скажімо, у Великій Британії є проблемою мотивувати студента їхати по міжнародний досвід, але завдяки COIL вони можуть його здобути не виходячи з дому».

За результатами отриманих знань учасники школи повинні були скласти за певними шаблонами свій план стосовно COIL, прописати свою ідею. Урочистим завершенням навчання стало вручення сертифікатів учасників. Звертаючись до них із напутнім словом, проректорка КНУ з міжнародного співробітництва Ксенія Смирнова наголосила: «Ця програма вас змінила. Тепер у ваших руках її подальше впровадження. Від вас залежатиме, як ваші студенти пізнаватимуть світ – важливо, щоб це було не через асиміляцію, а саме інтеграцію. Ваші студенти ставатимуть амбасадорами України у світі. І вкотре підтверджуватимуть, що українська освіта та наука цінна!»

– Я радію, що ми в Університеті активно використовуємо методику COIL у викладанні навчальних дисциплін. Це інтернаціоналізація вдома, – переконана Ксенія Смирнова. – Це те, що ми можемо робити разом із нашими міжнародними партнерами і привносити позитивний досвід у розбудову нашого Університету. Найцікавіше, що COIL отримав своє поширення і в межах міжуніверситетської співпраці. Уже цьогоріч були успішно реалізовані COUL (Colaborated Online Ukrainian Learning), коли наші математики, філологи об'єднали українські університети між собою і створили внутрішню систему колаборації.

Упродовж тижня учасники школи знайомилися не лише з COIL, а й із КНУ. Програма екскурсій університетськими локаціями була напрочуд насиченою. Тож кожен учасник повіз додому не тільки знання про COIL, а й враження про те, як в ННІ філології облаштували Алею пам'яті, а у Червоному корпусі Місце Тиші, як працює хаб Дія.Бізнес на Економічному факультеті чи їхнє сучасне укриття. Для них співав хор «Роксоланія», відкрилися таємниці лабораторії народної творчості «Світлиця» і музею Економічного факультету.

Фото Ю. Бочан

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В УМОВАХ ВІЙНИ

Делегація КНУ взяла участь у Міжнародній конференції «Значення гендерної рівності для добробуту та сталого розвитку», що відбулася 9-10 квітня 2025 року на Факультеті політичних наук та журналістики Університету Адама Міцкевича в Познані (Республіка Польща)

Захід об'єднав науковців, дослідників і представників громадського сектору з Польщі та України, які поділилися досвідом роботи з гендерними питаннями в умовах кризи та війни. Делегацію КНУ очолила проректорка зі зв'язків з громадськістю Олена Добржанська.

Конференцію урочисто відкрили проректор з питань суспільних зв'язків УАМ Збишко Мелосік, декан Факультету політичних наук і журналістики УАМ Шимон Осовський, координаторка Групи дослідження різноманіття, рівності та (ре)інтеграції УАМ Ельжбета Лєсєвіч, президентка Фонду Інституту філософії та соціології Польської академії наук Ельжбета Копінська, а також професор Бартош Гордецький – співорганізатор конференції, модератор пленарних і секційних дискусій, давній партнер КНУ в міжуніверситетській співпраці.

У своїх вітальних промовах спікери підкреслили важливість міждисциплінарного діалогу навколо теми гендерної рівності, особливо в часи соціальних і політичних потрясінь. Було наголошено, що гендерна справедливість є не лише цінністю, а й умовою для сталого розвитку демократичних суспільств. Особливу увагу присутні звернули на український досвід, який в умовах війни набув особливої гостроти та значення.

Ключовою подією конференції стала міждисциплінарна дискусія «Гендерна рівність у контексті російсько-української війни: трансформації, виклики, перспективи», модераторками якої виступили Олена Добржанська (КНУ) та Магдалена Ляхович (УАМ).

Відкриваючи дискусію, Олена Добржанська акцентувала на тому, що війна суттєво прискорила суспільні трансформації в питаннях гендерної рівності: «Те, про що десятиліттями говорили в теорії, нині стало реальністю. Війна змусила переглянути усталені ролі, а жінки взяли на себе відповідальність у найрізноманітніших сферах – від фронту до дипломатії. Гендерна рівність стала не лише питанням справедливості, а й чинником національної стійкості».

Вона також висловила вдячність Університету Адама Міцкевича за послідовну співпрацю у питаннях гендерної рівності, підкресливши, що це вже третя зустріч українських і польських колег упродовж останніх трьох місяців. Перша відбулася в лютому, під час щорічної конференції «Європа у XX столітті», друга – 7 березня в Києві, у межах Міжнародного круглого столу «Гендерний вимір прав і свобод: глобальна та локальна гендерна політика».

З доповіддю про трансформацію ролі жінок у ЗСУ виступив Володимир Литвиненко, доцент ННІЖ та директор Центру комунікацій КНУ, наголосивши: «Попри те, що гендерна рівність у ЗСУ ще потребує розвитку, процес змін уже відбувається. Жінки щодня доводять свою фаховість, рішучість і мужність. Це відкриває шлях до реального рівноправ'я у найближчому майбутньому».

Тематику продовжила Маґдалена Копка-Пентек, директорка Європейських і міграційних програм Інституту суспільних справ, голова правління FemGlobal. Вона зауважила, що Польща теж стикається з проблемами гендерної нерівності у сфері безпеки: «Проблема недостатньої участі жінок у польській армії – це лише частина ширшої тенденції: знижується мотивація до військової служби загалом, як серед жінок, так і серед чоловіків. Нам потрібен новий діалог про службу, безпеку і довіру».

Юрій Бондар, директор ННІ журналістики КНУ, зосередився на ролі жінок-журналісток у воєнний час, зазначивши, що вони у співпраці з колегами-чоловіками документують події російсько-української війни. «Вони не лише свідки – вони творці національної хроніки. Їхні тексти, фоторепортажі, щоденники – це голос народу», – підкреслив Юрій Бондар, навівши приклад книги «Дівчата зрізають коси», авторка якої – Євгенія Подобна, випускниця Інституту – була відзначена Національною премією України імені Тараса Шевченка.

Велике зацікавлення учасників викликала розповідь про функціонування КНУ імені Тараса Шевченка в умовах війни. Польські колеги та студенти були вражені тим, що Шевченків університет не припиняв свою роботу ні на день, а з вересня 2022 року навчання відбувається у змішаному форматі з переважанням авдиторних занять. Ця інформація викликала численні запитання та щиру повагу з боку польських студентів і викладачів.

ЗА МАТЕРІАЛАМИ ННІ ЖУРНАЛІСТИКИ

КИЇВ-ТУЛУЗА: ТРЕТЄ ДЕСЯТИЛІТТЯ СПІВПРАЦІ

Під час перебування делегації Тулузької метрополії (Франція) в українській столиці на честь півстолітнього партнерства між Києвом і Тулузою окремим пунктом візиту став наш Університет

ЦЕНТР КОМУНІКАЦІЙ

Фото Ю. Бочан

Французька делегація на чолі з мером Тулузи Жан-Люком Муденком відвідала КНУ з дружнім візитом. І це не проста формальність чи візит ввічливості, адже дружба між КНУ й Університетом Поля Сабатьє (Тулуза) триває вже третє десятиліття поспіль.

«Мені приємно, що дружба між нашими університетами триває уже понад чверть століття і щороку поглиблюється, – сказав Жан-Люк Муденк на зустрічі з керівництвом КНУ. – Освіта й наука – це завжди рух вперед, поступ у краще майбутнє. На жаль, усе це зараз під загрозою, адже війна є викликом не лише для України, а й для всього світу. Тому нинішня зустріч у такий складний час є виявом солідарності з вашим Університетом й українським народом загалом».

Ректор Володимир Бугров подякував Франції за принципову позицію щодо російсько-української війни та підтримку України, а також підкреслив, що партнерство КНУ з Університетом Поля Сабатьє є унікальним з огляду на двосторонню співпрацю. Вона була налагоджена на всіх освітніх рівнях, включно зі взаємними візитами професорів і науковців, читанням лекцій наживо, спільними дослідженнями тощо. «Ми завжди цінували такий високий вияв довіри та поваги до Шевченкового університету і сподіваємося, що ця позитивна практика повернеться після утвердження миру в нашій країні. Для нас важливо зберегти науковий потенціал як запоруку повоєнного відновлення», – зазначив ректор.

Жан-Люк Муденк поспілкувався зі студентами-хіміками й відповів на їхні численні запитання щодо міжнародних академічних можливостей. До обговорення долучилася аташе з питань наукового та університетського співробітництва Посольства Французької Республіки в Україні Елоїз Мармузе де Ла Тай, яка супроводжувала делегацію.

Про історію співробітництва між КНУ та Університетом Поля Сабатьє розповів декан Хімічного факультету Юліан Воловенко:

«З кінця 2007 р. студенти нашого факультету почали їздити до Університету Поля Сабатьє. Без сумніву, ми обрали для цього найуспішніших. Уже після першого семестру навчання у Франції вони ставали кращими у групі, адже були добре підготовлені й мотивовані. Готуючись до від'їзду, вони вивчали французьку мову двічі на тиждень, тут, на факультеті. Такі курси нам організував ННІ філології. Перед поїздкою групу наших студентів завжди запрошували до французької амбасади, де Посол Французької Республіки спілкувався з ними на загальні теми.

Згодом була узгоджена програма подвійного дипломування. Студенти складали іспити в Тулузі – і це підтверджувалося у Києві – вони приїздили вже з двома оцінками. Наша діаспора у Франції зростала там дуже швидко. Тільки в університеті Поля Сабатьє могло навчатися до 100 наших студентів одночасно. За ці майже 20 років десятки випускників Хімічного факультету захистили подвійні дипломи докторів філософії у Франції.

Крім того, ми отримали можливість, проводити дослідження у Франції на таких приладах, яких у нас, на жаль, не було. Ця співпраця дала факультетові можливість (на той час це було досить проблематично) друкуватися в іноземних журналах. Науковий доробок кожної статті складався з роботи двох сторін – нашої і французької. Тому свого часу вийшло чимало статей у дуже престижних журналах з високим рейтингом – і в Sciense, і в Nature.

Що нам дала Франція? Насамперед, впевненість у тому, що ми працюємо у правильному напрямі. Йдеться про те, що ми дуже добре готуємо наших студентів, ретельно працюємо над тим, щоб зробити навчання на факультеті найкращим. За що нас дуже цінують не лише французи, а й німці та британці: у нас дуже велика кількість лабораторних робіт – значно більше, ніж у них. Це дорого, але це дає можливість підготувати людину практично. Теоретично навчити можна будь-кого – і на іспитах легко відповідатимуть, але коли ти говориш, що треба синтезувати ту чи іншу речовину, і навіть є методика, то лише та людина, яка пройшла школу лабораторної практики, зможе зробити це якісно. А на нашому факультеті ця практика на дуже високому рівні. Адміністрація КНУ завжди підтримувала хіміків щодо закупівлі реактивів, навіть в останні 3 роки. Навчальний процес у нас забезпечений 100-відсотково, тому й маємо такі гарні результати».

ДОВІДКОВО:

Тулуза є другим після Парижа французьким містом за кількістю студентів, науковим та інноваційним потенціалом. Рожеве місто з ароматом фіалок – так ще називають Тулузу через колір цегли, з якої збудовано старовинні будівлі. Французькі гості подарували Університету пам'ятний сувенір у вигляді теракотової цеглинки – емблеми міста, невід'ємного елементу спадщини та символу довголіття. «Ось для вас трішки Тулузи, її тепла, її історії», – підписано на сувенірі, що займе гідне місце в колекції цінних подарунків КНУ. Також гості залишили запис у Книзі почесних гостей.

Герої не вмирають

Родина Шевченкового університету несе непоправні втрати...

Університетським Віртуальним меморіалом ми вшановуємо пам'ять тих студентів, викладачів, співробітників, випускників, які ціною свого життя виборювали свободу України. Гіркий спомин про героїчно чи невинно загиблих шевченківців назавжди залишиться в наших серцях.

Даниїл ДОВГОПОЛ – студент 4 курсу Коледжу геологорозвідувальних технологій; розвідник відділення плавзасобів окремої групи спеціального призначення; загинув 14 жовтня 2024 року у районі Куп'янської міської територіальної громади Куп'янського району Харківської області.

Володимир КУЧЕРЕНКО – випускник Інституту післядипломної освіти 2016 року; командир екіпажу пілотів fpv 414 окремого Полку «Птахи Мадяра»; загинув 6 грудня 2024 року на Покровському напрямку Донецької області.

Віталій ЛИТВИНОВ – випускник Географічного факультету 2002 року; командир мінометного взводу, старший офіцер мінометної батареї однієї з військових частин, капітан; загинув 28 грудня 2024 року в районі населеного пункту Попівка Охтирського району Сумської області.

Ігор ЗИМА – доцент кафедри фізіології та анатомії ННЦ «Інститут біології та медицини», доктор біологічних наук, старший науковий співробітник; відомий нейробіолог; загинув 1 січня 2025 року від уламків ворожого БпЛА під час атаки російських дронів на Київ.

Олеся СОКУР – заступниця директора з наукової роботи ННЦ «Інститут біології та медицини» (2016 – 2021 рр.), докторка біологічних наук, старша наукова співробітниця; загинула 1 січня 2025 року від уламків ворожого БпЛА під час атаки російських дронів на Київ.

Данило ГРИГОРЧУК – випускник ННЦ «Інститут біології та медицини» 2023 року; воїн 3-го батальйону Першої Президентської бригади оперативного призначення «Буревій»; загинув 8 січня 2025 року у Харківській області.

Історії шевченківців, які загинули в російсько-українській війні з 2014 року, можна прочитати за QR кодом

ЗЛО МАЄ БУТИ ПОКАРАНЕ – ЗНАЄ НАВІТЬ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ

Штучний інтелект (ШІ) здатний не тільки генерувати цікаві картинки, а й допомогти в розв'язанні цілком реалістичних нагальних завдань. Зокрема, у притягненні рф до відповідальності – довели своїм конкурсом з однойменною назвою в ННІ міжнародних відносин

ЛАРИСА КІТ

Кафедра порівняльного і європейського права ННІМВ за підтримки Офісу Президента України, Міністерства закордонних справ України, Національної академії наук України, Національної асоціації адвокатів України та адвокатського об'єднання «Брати Попко та партнери» ініціювала й провела конкурс студентських есе на тему «Роль штучного інтелекту у притягненні рф до відповідальності».

До нього долучилися 130 студентів 30 закладів вищої освіти з 15 міст України. У фінал вийшли 17 учасників, які змагалися в усних дебатах, що пройшли в ННІМВ 4 квітня.

– Переважна більшість поданих робіт виявилася настільки цікавою, що журі визначило 17 фіналістів замість запланованих 10, – розповідає організатор конкурсу, професор кафедри порівняльного і європейського права ННІМВ Вадим Попко. – І хоча роботи студентські, у них було висловлено чимало ідей – дуже цікавих та абсолютно відмінних.

Журі визначило п'ять переможців, серед яких троє – студенти ННІМВ. Зокрема, ІІ місце виборола Крістіна Стешенко («Штучний інтелект як інструмент пропаганди та дезінформації у контексті російсько-української війни»). IV місце посів Іван Петровський («Міжнародно-правова відповідальність за воєнні злочини, скоєні із застосуванням штучного інтелекту»). V місце дісталося Олександру Любчичу («Перспективи використання ШІ в судових процесах: вплив цифрових технологій на правосуддя»).

Нагородження проходило за участі голови Офісу Президента України Андрія Єрмака та Віцепрем'єр-міністра – Міністра цифрової трансформації України Михайла Федорова.

– Участь топ-чиновників у нашому заході – це підтвердження повної координації співпраці між органами державної влади та провідними ЗВО, особливо в такі тяжкі й трагічні часи, – переконаний Вадим Попко. – Водночас це часи дуже великих можливостей для всіх, хто намагається робити щось корисне і конструктивне, спрямоване на наближення нашої перемоги і на допомогу ЗСУ та Силам Оборони.

На кафедрі вже замислюються щодо продовження конкурсу, а студенти висловлюють бажання до нього долучатися, аби ця історія стала системною. Звичайно, його тематику будуть змінювати. Але, стверджує Вадим Попко, «найближчим часом провідна червона лінія має бути одна єдина: як ми можемо здолати нашого ворога та притягти до відповідальності керівників рф».

У межах заходу очільник Офісу Президента Андрій Єрмак обговорив зі студентами ННІМВ використання штучного інтелекту для обробки даних про збитки, понесені внаслідок російської агресії. Він також підкреслив, що технології допоможуть у створенні реєстру зруйнованих об'єктів та визначенні обсягів заподіяної шкоди.

Водночас керівник ОП наголосив, що жодні технології не замінять мистецтва дипломатії: «ШІ може порахувати всі збитки, завдані Україні, до копійки. Але переконати весь світ у нашій правоті, переконати відшкодувати збитки й відновити справедливість – це під силу тільки людині».

Голова Офісу Президента закликав майбутніх дипломатів долучатися до роботи щодо розвитку інструментів і механізмів для покарання рф за злочини проти України, адже «війна закінчується тоді, коли відновлюється справедливість. І вона неможлива без компенсації збитків».

Відзначивши стрімкість розвитку ШІ і його всезростаючий вплив на усі сфери життя, Віцепрем'єр-міністр – Міністр цифрової трансформації України Михайло Федоров зауважив: «ШІ здатен обробляти мільйони сторінок доказів за лічені хвилини, знаходити зв'язки між подіями, ідентифікувати винних. Тому нам потрібно опанувати цю технологію».

СЛОВО СИЛЬНІШЕ ЗА ЗБРОЮ

У дворику ННІ філології КНУ відкрили алею пам'яті студентів, випускників, працівників ННІ філології, які загинули у російсько-українській війні

ННІ ФІЛОЛОГІЇ

Знаменно, що віднині частина душі й нескореного українського духу наших полеглих Героїв-філологів – в одній площині із Тарасовою вербою, яку Тарас Шевченко привіз на Кос-Арал з України й що виросла посеред каміння та степу як символ його нескореної душі. І саме в цьому дворику у 2014 році університетські філологи посадили пагін тієї Тарасової верби. Наші захисники мов та верба. Святослав Горбенко, Денис Антіпов, Андрій Лісяк, Володимир Мукан, Ігор Воєводін, Анастасія Мар'янчук, Тарас Ілля – це нескорена полегла частина душі українців, філологів.

Символічно, що в Інституті, куди приходять викладати й вивчати українське Слово, відкрито алею пам'яті. Слово сильніше за зброю. Саме в час війни ті, хто вивчав і пізнав Слово, поставили в пріоритет захищати Батьківщину. Університетська родина ніколи не забуватиме того, що викладачі, студенти й випускники зробили для нас.

До відкриття алеї пам'яті долучилися батьки Ігоря Воєводіна, дружина Володимира Мукана, рідні Анастасії Мар'янчук і друг Дениса Антіпова.

Насамкінець заходу присутні послухали псалми у виконанні гурту «Стодивниці» Центру фольклору та етнографії. Жалобні пісні заторкнули найпотаємніші струни душі кожного.

«Герої не вмирають!» – кажемо ми, коли у вічність відходять ті, чиї історії ми не маємо права забути, хто житиме у наших спогадах, пам'ять про кого стукатиме у наші серця…

ДОВІДКОВО:

Станом на сьогодні у російсько-українській війні Університет втратив 19 студентів та курсантів. Їхні імена та десятків полеглих співробітників і випускників внесені до Віртуального меморіалу пам'яті загиблих шевченківців «Герої не вмирають».

ТУТ ЖИВУТЬ ВИСОКІ ТЕХНОЛОГІЇ

З початку другого семестру в ННІ високих технологій запрацювала оновлена навчальна лабораторія «Вступ до електроніки», де відтворені реальні робочі місця для реалізації будь-яких науково-електронних ідей

ЛАРИСА КІТ

Наше знайомство з новою лабораторією збіглося в часі з черговою екскурсією для старшокласників – можливо, саме тут вони завзято паятимуть плати вже за рік чи два. Або моделюватимуть фізичні, хімічні чи біологічні процеси в іншій лабораторії ННІВТ – їх тут достатньо, аби задовільнити будь-які інтереси.

В ННІВТ переконані, що конструювально-монтажна практика – це лише початок оволодіння навичками і знаннями сучасної електроніки. Для цього тут створено всі умови. Вже на першому курсі студентів навчають розбиратися в електросхемах, розрізняти всі види елементів, з яких складається радіоелектронна плата. Тож нова лабораторія для них – прекрасна база практики.

– Тут навчаються насамперед електроніці, – пояснює асистент ННІВТ Григорій Чумак. – А справжній електронік повинен уміти паяти. Для цього ми обладнали 8 робочих місць, які називаються «паяльна станція». Вона дозволяє виконувати монтаж різних радіоелектронних елементів на друковані плати, складати найпростіші схеми.

На столах лабораторії розкладені радіоконструктори, які студенти зібрали власноруч: одні реагують на світло, інші – на звук. Для таких нескладно знайти застосування в побуті, – наприклад, світло в кімнаті може вмикатися, реагуючи на звук.

– Навчитися паяти – це ще не все, – продовжує Григорій Чумак. – Важливо вміти перевірити, як працює те, що спаяли. А для цього в лабораторії є різне контрольно-вимірювальне обладнання – мультиметри, генератори, осцилографи, блоки живлення. Ми навчаємо студентів користуватися всім цим обладнанням і тестувати створені власноруч радіоелектронні системи.

Робочі місця тут саме такі, як і на безпосередньому виробництві, де нині виготовляють дуже серйозні речі. Як пояснює директор ННІ високих технологій Ігор Комаров, саме там радилися щодо закупівлі і паяльних станцій, і монтажних столів, і хімікатів для припою, і щодо встановлення витяжних систем – усе для того, щоб зробити «Вступ до електроніки» ідеальним.

– У результаті ми отримали справжні робочі місця, – не приховує гордості Ігор Комаров. – Нова лабораторія викликала жвавий інтерес у студентів – тепер там зранку до ночі кипить робота, часом ледве чи не виганяти доводиться. Для них дуже цікаво створювати прилади власноруч. Це відчутно: прилад пищить чи блимає – і ти розумієш, що сам для того постарався, доклав зусиль і розуму, аби він ожив у тебе в руках. А згодом тобі захочеться дізнатися: а як фізика це пояснює? Вважаємо, що саме так і потрібно навчати: спочатку показати, для чого це робити, де воно використовується, навіть розповісти, скільки за це платять, а потім допомогти зануритися в теорію науки.

Про типову навчальну лабораторію, яка веде мультидисциплінарні дослідження, розповів доцент Іван Іванов. Тут застосовують фізичні підходи для дослідження і фізичних, і біологічних об'єктів. Зокрема, у галузі тераностики (це зовсім нова наука, назва якої походить від слів «терапія» і «діагностика»). Тут можна зазирнути в люмінесцентний мікроскоп, у який видно все до нанометра включно, чи в інфрачервоний спектрометр, здатний визначити склад будь-якої речовини. Це часто використовують у матеріалознавстві, харчовій і косметичній промисловості.

– Ми займаємося не тільки викладанням, а й наукою, – пояснює школярам завідувач кафедри нанофізики конденсованих явищ Валерій Скришевський. – Лише тоді є симбіоз, лише тоді ми можемо дати нашим студентам дуже широкий комплекс знань. Якщо прийдете до нас, отримаєте шанс стати фахівцями у галузі передових сучасних технологій – це і медицина, і фізика, і хімія. Адже нині у чистому вигляді ні фізики, ні хімії не існує.

Настав час експериментів – і професор Олександр Прокопенко розгорнув перед гостями свою чарівну лабораторію, де рідкий азот творив справжні дива, але суто на науковому підґрунті. Це були прості, але видовищні й цікаві досліди, які кожен гість зміг одразу відтворити. Однак такі експерименти є частиною високої науки – і без них не було б високих технологій.

З вікна ми помітили два ряди сонячних батарей на даху, які зовсім скоро живитимуть ще одну лабораторію Інституту – але то вже зовсім інша історія.

ФЕНОЛОГІЧНА ВІДПОВІДЬ ПРИРОДИ

Понад пів століття науковці Канівського природного заповідника вивчають реакції живих організмів на зміни клімату

ВІТАЛІЙ ГРИЩЕНКО,
Канівський природний заповідник

Фенологія – це наука, яка вивчає сезонні явища у природі. Нині це один із важливих напрямів наукових досліджень у всьому світі – вивчення реакції живих організмів на зміни клімату. Один із її проявів – зміщення строків настання сезонних явищ. Тут є що досліджувати, адже все дуже складно, і зміни клімату впливають по-різному на різні види, в різних регіонах і в різні сезони року. Це важливо і для людей: якщо змінюється навколишній світ, то це не може не впливати на організм людини.

До того ж аналізувати «фенологічну відповідь» значно важче, ніж зміни температури повітря, кількості опадів та інших метеорологічних показників, які реєструє величезна кількість метеостанцій у всіх країнах світу. Для цього потрібні регулярні й багаторічні моніторингові спостереження за певними природними об'єктами. І пунктів таких спостережень небагато. В Україні цим займаються науковці заповідників і національних природних парків, зокрема й Канівського природного заповідника. Накопичені працівниками заповідника за понад пів століття дані дають можливість оцінити зміни, що відбуваються.

Переконатися в тому, що клімат змінюється в бік потепління, нині легко: зими цього року майже не було, весна почалася вже в лютому. Як це впливає на природу? Екосистеми, звичайно ж, реагують на зміни. Живі організми залежать від навколишнього середовища. Проявляється це й у зміщенні строків настання певних сезонних явищ, і в змінах екології, поведінки, поширення, чисельності різних видів.

Найбільшою мірою змінюються строки настання ранньовесняних явищ. Помітити це можна вже й без скрупульозного статистичного аналізу часових рядів. Звична весняна фенологія на наших очах летить шкереберть. Колись підсніжники посеред зими були казкою, тепер цим уже нікого не здивуєш. Журавлі раніше прилітали зазвичай у березні, найраніше – в лютому. Цього року в Україні їх міграція почалася вже в січні. З різних областей надходили повідомлення про спостереження журавлиних зграй. Люди турбувалися: чи не зарано? Колись було зарано, але все змінюється – і дуже швидко. Тільки встигай все відмічати. На Закарпатті журавлі й зимували, так що й летіти додому недалеко.

У 2024 і 2025 роках дуже рано почалася міграція білих лелек. Я багато років вивчаю цих птахів. Тривалий час строки прильоту української популяції залишалися стабільними. Середньорічні дати прильоту коливались у широких межах, але вираженої тенденції до змін не було. Причина цього проста і зрозуміла – перш за все і більшою мірою змінюються терміни прильоту так званих ближніх мігрантів – птахів, які зимують недалеко, в межах Європи. Вони більше залежать від погодних умов у місцях гніздування. А лелекам летіти багато тисяч кілометрів – аж із Південної та Східної Африки. Але з 2010-х років і в них почалося зміщення строків прильоту на більш ранні дати. З 2013 р. середньорічна дата початку весняної міграції лише раз перевищувала середнє значення за 30 років. А у 2019, 2024 і 2025 роках вона взагалі була найбільш ранньою за всі роки спостережень. Тобто зміни клімату мають вже глобальний вплив на природні екосистеми. Далеко летіти чи близько – потепління так чи інакше зачіпає всіх.

Зміни в поведінці й екології птахів полягають, зокрема, й у тому, що все більше їх не відлітають у далекі краї, а залишаються зимувати в середніх широтах. Качки, лебеді, мартини – до них ми вже звикли. Раніше й у найбільшій кількості почали в нас зимувати і ближні мігранти. Але дедалі частіше ми зустрічаємо взимку птахів, які в нормі зимували аж у тропіках. Білі лелеки залишаються на зиму вже не тільки поодинці, а й групами. Зокрема, цього року п'ятеро лелек зимували у Рівному. У Нетішині на Хмельниччині в січні знайшли одуда. Це взагалі-то комахоїдний птах, він не прогодується розсипаним зерном при дорозі, як голуби. Якщо дожив до січня, значить знаходить вдосталь їжі.

На Канівщині ще недавно велика біла чапля в січні на снігу викликала подив, нині це вже достатньо звичне явище. Білих і сірих чапель останнім часом ми зустрічаємо вже щороку. Правда, виникла інша проблема – спробуй ще взимку сніг знайти.

Фото автора

Продовжуємо серію публікацій з нагоди 95-ліття газети «Київський університет»

ДРУКОВАНЕ СЛОВО ЯК ВІДБИТОК ЕПОХИ

70 – 80-ті роки XX ст.

АННА ЛУКАНСЬКА

З розвитком Південного кампусу університету, як ми його називаємо сьогодні, низка факультетів «змінила прописку».

ФІЗИКІВ – «НА ВИСТАВКУ»!

У середині 1970-х років студенти КНУ вже слухали лекції в нових корпусах підготовчого факультету для іноземних громадян, геологічного та географічного факультетів на Васильківській, а також фізичного факультету на проспекті Глушкова. За роки дев'ятої п'ятирічки відкрили низку гуртожитків та спортивний комплекс.

До спорудження студентського містечка в районі ВДНГ доклала зусиль й університетська молодь, яка під час канікул працювала у будівельних загонах. Бійцям студзагонів доводилося зводити не лише освітні заклади, а й важливі промислові об'єкти.

У лютому 1972 року газета публікує фото нового корпусу фізичного факультету та закликає студентів долучатися до літньої трудової вахти у складі загону «Енергобудівник-72», що працюватиме на спорудженні першої у республіці атомної електростанції – «будові, яка у директивах партії згадується як одна з наважливіших у країні».

«Енергобудівник-72», що об'єднав студентів радіофізичного, механіко-математичного, фізичного та інших факультетів КДУ, освоїв 199 тисяч карбованців капіталовкладень. І вже влітку того ж таки 1972 року двом з половиною сотням бійців загону довірили серйозну ділянку роботи – бетонування фундаменту головного корпусу Чорнобильської атомної електростанції.

ЕФЕКТ ОДНОГО ВИБУХУ

Мине 14 років, і про ЧАЕС говоритимуть в усіх світових ЗМІ – як про смертельну небезпеку й одну з найбільших у світі техногенних катастроф. Навчальний рік скоротять, а випускники КДУ, серед яких чимало заочників – працівників міліції – братимуть участь у ліквідації наслідків аварії. Викладачів і науковців університету відряджатимуть у зону лиха – з експертною метою, а також читати лекції для ліквідаторів та евакуйованого населення про те, як убезпечитися від впливу радіації. Розповідатиме газета і про журналістів – випускників КДУ, які, ризикуючи життям і здоров'ям, працювали в Чорнобильській зоні.

Справжні масштаби і наслідки аварії приховувалися, через жорстку цензуру повідомлення в радянських ЗМІ були сухі й занадто оптимістичні, тож правду про ті події доводилося за звичкою читати «між рядків».

Про це у пресі не писали, але на базі кафедри ядерної фізики фізичного факультету КДУ працювала лабораторія, яка впродовж трьох місяців після аварії на ЧАЕС цілодобово та без вихідних вимірювала радіоактивне забруднення у продуктах харчування, що завозили до Києва, в одязі евакуйованого населення та у грунтах – зокрема, з метою визначення зон обов'язкового відселення. Крім того, науковці КДУ брали участь у розробці харчових домішок, покликаних зменшити радіоактивне навантаження на людський організм, про що розповідатиме газета «Київський університет». Працівники університету збиратимуть кошти для потерпілих, а студенти традиційно здаватимуть кров для пацієнтів столичних лікарень – зокрема й тих, хто втратив здоров'я внаслідок аварії.

НА ФОТО: ця красива сучасна будівля — новий корпус фізично-го факультету.

Фото М. Ляшенка.

2 стор

ЗУСТРІЧ З ГЕРОЯМИ ЧОРНОБИЛЯ

Поява будь-якої інформації про техногенну катастрофу була для тих часів величезним «проривом», наслідком «перебудови і гласності», проголошених новим керівництвом країни, та впливу новітніх технологій. Наслідки аварії на ЧАЕС зафіксували в усьому світі, тож приховати цю подію було просто неможливо.

Запобігти паніці не вдалося, а приховування правди про реальні наслідки катастрофи викликало ще більшу недовіру до влади – і місцевої, і центральної. Пізніше дослідники напишуть: Чорнобильська катастрофа мала ефект вибуху в економічному та політичному житті країни і зрештою прискорила розпад Радянського Союзу.

(Далі буде)

ДЕ КВІТНУТЬ МАГНОЛІЇ

ГАННА СМІЛЯНСЬКА

Щовесни кияни поспішають у Ботсад імені Олександра Фоміна – насолодитися картиною пробудження природи та зробити кілька фото на згадку

На запрошення Ради ветеранів студенти та співробітники Університету мали змогу поблукати у створеному людськими руками екзотичному лісі та послухати розповіді провідної біологині Тетяни Коломієць про його мешканців.

«Вік деяких екзотів понад 200 років, хоча самому Ботсаду – лише 185», – говорить пані Тетяна. Річ у тім, що після створення у Києві Університету святого Володимира та закладання ботсаду сюди перевезли чималу колекцію рослин із розформованого царським урядом Кременецького ліцею.

Саме так до нашої оранжереї потрапила й знаменита австралійка – пальма Лівістона. Livistona australis – перлина колекції Ботсаду Фоміна – вперше почала квітнути 1979 року і досі щозими віддячує за турботу своїм цвітінням.

Ботсаду є чим здивувати відвідувачів, які щоразу із захопленням слухають історії про зібрані під скляним дахом евкаліпти, фінікові пальми, лаври, олив, чайні і цукеркові (ріжкові) дерева та інші екзоти. У колекції є реліктові рослини, що з'явилися на Землі сотні мільйонів років тому – зокрема араукарія.

Науковці зібрали у Ботсаду прекрасну колекцію магнолій, про яку екскурсантам розповіла провідна біологиня Олена Бойко. Культивувати їх тут розпочали в 1905 році, а нині колекція налічує понад 70 видів, гібридів та сортів, і є найбільшою в Україні.

Поява у Києві каштанів, що стали символом столиці й зображені на її гербі, теж пов'язана з нашим Ботсадом. За однією з легенд, каштани висадили на Бібіківському бульварі (нині це бульвар Шевченка) ще на початку минулого століття, аби догодити царю, який мав відвідати Київ. Потім губернаторові донесли, що квітучі дерева буцімто не сподобалися можновладцю. Рослини викорчували і викинули за огорожу університетського Ботсаду, де їх дбайливо підібрали й висадили в ґрунт. Так тут з'явилася ціла каштанова алея. Кілька збережених з того часу дерев і понині тішать відвідувачів своїм цвітінням та розлогими кронами.

ОРГАНІЧНА ХІМІЯ НА ДОТИК

ОЛЬГА ХИЛЯ,
ХІМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Відбулося передостаннє в цьому навчальному році практичне заняття для слухачів «Лекторію для юних хіміків», присвячене органічній хімії

На захід зареєструвалася рекордна кількість охочих – понад 150 школярів з Києва, Київської області та інших регіонів України. Тож у суботу, 5 квітня, Хімічний факультет відчинив двері для всіх, хто цікавиться цією дивовижною наукою.

Занурення в хімію розпочалося з лекції доцентки Ольги Шабликіної про принципи та основні підходи до синтезу органічних сполук, методи виділення органічних молекул з природної сировини, специфіку роботи у лабораторії органічної хімії. Під час лекції слухачам не тільки демонстрували прилади для синтезу та екстракції природних сполук із рослинної сировини, а й дали можливість «відчути» екстраговані та синтезовані запашні речовини.

Аби закріпити отримані знання, лекторійців запросили у святая святих факультету – хімічні лабораторії. Тут під орудою науковців вони виконали різнопланові органічні синтези: власноруч створили барвники та флюоресцентні сполуки, структурні прототипи протизапальних молекул. У нових складних завданнях школярам допомагали студенти, аспіранти, викладачі та співробітники факультету.

Рішення щодо реєстрації №1450 від 25.04.2024, ідентифікатор медіа R 30-04306
Телефони: 239-31-65, вн. 31-65. E-mail: newspaper@knu.ua
01033, м. Київ, вул. Володимирська, 60, кімн. 231

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:
С. ДАНИЛЕНКО – шеф-редактор,
В. БУГРОВ, О. ДОБРЖАНСЬКА, В. ЛИТВИНЕНКО, К. СМИРНОВА, Г. ТОЛСТАНОВА

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:
Л. КІТ, Г. ЧУЙКО, Г. ЗОРЯ
Дизайн та верстка:
Центр комунікацій КНУ +38-044-239-34-60

Друк – Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет"
Зам. № 225-11299